

Відгук
офіційного опонента на дисертацію
ПРИШЛЯКА МИКОЛИ БОГДАНОВИЧА
«СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНЕ ВЧЕННЯ КАТОЛИЦИЗМУ:
ВИТОКИ, СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА ПРИРОДА
ТА АКСІОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук
за спеціальністю 09.00.11 – релігієзнавство

Дисертаційну роботу присвячено релігієзнавчо-філософському осмисленню надзвичайно актуальної теми. Зайве буде доводити проблема збереження доквілля і виховання усвідомлення спільної й особистої відповідальності кожного за її розв'язання є нагальною потребою. Та, оскільки не кожній людині вдається самостійно визначитися у вирію різних світоглядних ціннісних настанов, а надто ж сьогодні у добу постправди і споживатцтва, звернення до досвіду Церкви і, зокрема, до століттями викристалізованої тисячоліттями різного роду випробуваннями її соціально-богословської візії, є вкрай важливо.

Особливо гостро постає ця проблематика в умовах загострення конфлікту у відносинах людини з природою. Цей стан речей – не випадковий. Його детермінував перехід людства до розвитку постіндустріального суспільства, для якого духовно-моральні орієнтири постають, скоріше за все, як набір застарілих гальмівний для цивілізаційного поступу умоглядними постулатами. Натомість культивується думка про необхідність докорінно змінювати соціальні відносини на засадах нової модифікації сучасного типу суспільства з особливими стилями поведінки, способу життя, зв'язків з навколишнім середовищем, себто світом і усім тим, що в ньому присутнє. Певна річ, що й з Богом, який, біблійною мовою, «учора й сьогодні – той самий навіки» (Євр. 13, 8).

Визнаючи те, що соціально-екологічне вчення Католицької Церкви, як і її суспільне богослов'я загалом, завжди перебували в полі зору релігієзнавців, теологів та філософів. Прикладом цьому може служити нещодавно захищена у Спеціалізованій вченій раді Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича дисертація Івана Цихуляка «Суспільне вчення католицизму: зміст, соціокомунікативний мандат та форми реалізації». І дисертант справедливо наголосив, що «об'єктивність цього процесу зумовлено якраз тим, що екологічна складова її соціального вчення має вагомий потенціал у подоланні екологічних кризових явищ».

Водночас необхідно погодитися з автором дослідження М.Пришляком, що комплексного релігієзнавчого аналізу змісту соціально-екологічного вчення католицизму так і не здійснено. Передусім не визначено межі і механізми впливу соціальної доктрини Католицької Церкви на подолання екологічних проблем людства, ґрунтовнішого визначення та ідейно-сміслового наповнення потребують ключові філософсько-богословські дефініції, які увиразнюють не

тільки зміст, а ідейно-ціннісний і навіть сотеріологічний потенціал екологічного вчення Католицької Церкви. Мусимо також погодитися, що й методологічна база дослідження цієї складної проблематики в українському релігієзнавстві все ще залишається мало розробленою.

Отже, можна цілком справедливо стверджувати, що обрана для дослідження тема роботи є актуальною і такою, що має вагоме як теоретичне, так і практичне значення.

Дисертаційне дослідження здійснено у межах комплексної науково-дослідної роботи кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету за науковими темами «Співвідношення релігійного і національного: контекст історії і культури українського народу» (реєстраційний номер 014U000085) та «Філософія в структурі сучасного соціогуманітарного знання» (реєстраційний номер 0116U007100).

Робота має добру апробаційну базу – ключові наукові твердження, елементи новизни та висновки знайшли широке висвітлення та відображення в більше десятка матеріалів науково-практичних конференцій (загалом 13 публікацій тез і доповідей). Також за темою дисертаційного дослідження опубліковано 4 статті в наукових фахових виданнях і 3 статті – опубліковано в зарубіжних наукових журналах і часописах.

Структура автореферату та дисертаційної роботи чітко увиразнюють мету та завдання дослідження, успішне розв'язання яких підтверджує загалом високий рівень фахової культури дослідника та вміння самостійно здійснювати складні за методологічною спрямованістю релігієзнавчі дослідження.

Особливих зауваг не викликають висновки, оскільки вони доволі ґрунтовні, переконливі і добре корелюються з заявленими у роботі завданнями.

Підсумовуючи, наголошую, що автореферат дисертації відповідає діючим вимогам і містить усю необхідну інформацію про дисертаційне дослідження й розкриває основні положення дисертації, а саму роботу написано на належному науково-теоретичному рівні.

Справді і автореферат і дисертація справляють загалом позитивне враження. Між тим роботі часто зустрічається описовість замість аналітики і критичних узагальнень. У дисертації також наявна низка дискусійних моментів, окремі узагальнюючі твердження мають декларативних характер, потребують уточнення та глибшого обґрунтування. Крім цього і автореферати, і дисертація містять мовно-стилістичні огріхи та некоректності.

Найбільш схематично ці зауваження, рекомендації й побажання можна подати в такій послідовності:

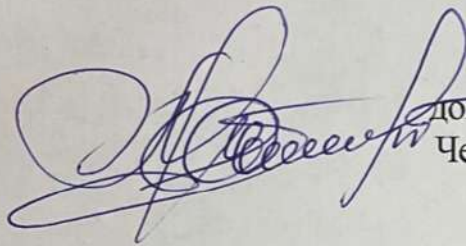
1. Наприклад, у першому розділі *«Соціально-екологічні аспекти католицького богослов'я як об'єкт наукового дослідження»* – зацентровано увагу на тому, що соціально-екологічне вчення Католицької Церкви залишається малорозробленим в українській і навіть зарубіжній літературі і, зокрема щодо його впливу на збереження довкілля, шляхом формування екологічної свідомості та практичних заходів. Наголошуючи на цьому, дисертант не чітко не реферує, а в дисертації доводить, що та у який спосіб зроблено саме ним для того,

щоб ці прогалини були заповнені. Проаналізувавши багать думок і поглядів різних вчених (світських і церковних), дисертант не зумів чітко з'ясувати та класифікувати причини катастрофічного стану довкілля згідно з вченнями Римських пап, у тому числі й соціально-екологічних богословських візій Папи Бенедикта XVI.

2. Рефлексуючи над генезисом і розкриваючи зміст фундаментальних положень та принципів соціально-екологічного вчення католицизму (цим завданням присвячено 2 розділ), автор детально висвітлив історію виникнення і розвитку соціально-екологічного вчення католицизму, натомість замало приділив уваги вченню Папи Франциска про взаємну відповідальність людини за збереження природи і довкілля, релігієзнавчому тлумаченню екологічного гріха, наслідки котрого, згідно з вченням Римського Папи Івана-Павла II, «взивають до Небес».
3. Третій розділ, де йдеться про зміст і провідні домінанти католицької енвайронментології – представляє аналітичний огляд і спробу чіткого визначення змін у ставленні людини до довкілля та його експлуатації нею, що зумовлено її антропогенною діяльністю. В ньому обґрунтовано концептуальні положення, згідно з якими ефективність впливу соціально-екологічного вчення католицизму є не лише особливостями соціальної ситуації сьогодення, а й особистісними чинниками, пов'язаними з певною стратегією регламентації відносин людина-природа. Отже, дослідницьку увагу сфокусовано на аналізі біблійного, святооцівського та західного схоластичного підґрунтя екологізації антропогенної діяльності та еволюції католицької екологічної парадигми. Обрані підхід і методологія – дуже важливі, корисні й ефективні з погляду теоретичної розробки цих проблем і, зокрема в межах релігієзнавчого теоретико-методологічного ресурсу. Але й тут дисертанту не вдалося повною мірою визначити основні детермінанти цієї еволюції, рельєфно увиразнити специфіку її відображення в соціальній доктрині Католицької Церкви у контексті класичної, некласичної та постнекласичної релігійно-філософської парадигми осмислення складних антропологічних феноменів, до яких, поза будь-яким сумнівом, належить соціально-екологічне вчення.
4. Низку дискусійних тверджень містить четвертий розділ, у якому витлумачено праксіологічний вимір і з'ясовано роль та місце Католицької Церкви у збереженні природного довкілля. Головним його топосом, що потребує додаткового роз'яснення й уточнення є твердження дисертанта про Католицька Церква «здійснює свою пасторальну діяльність у трьох основоположних вимірах». Йдеться про поширення Євангелії, катехизацію, навчання, літургічні богослужби, свідчення віри у практиці поведінки тощо, натомість така важлива компонента, як екологічний «церковний менеджмент» не знайшов належної оцінки та розкриття його потенціалу в подоланні екологічної кризи.

5. У тексті автореферату та в самій дисертації часто зустрічаються й певні мовно-стилістичні та пунктуаційно-орфографічні огріхи і неточності, а також зайві «костилі», на кшталт «таким чином», замість «у такий спосіб», або «отже».

Водночас констатую, що дисертація Пришляка Миколи Богдановича «Соціально-екологічне вчення католицизму: витoki, структурно-функціональна природа та аксіологічний потенціал» є завершеним, самостійним, цілісним дослідженням, яке відповідає вимогам щодо кандидатських дисертацій і містить вагомий доробок в розв'язанні важливих і актуальних наукових проблем сучасної релігієзнавчої та богословської думки, відповідає «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р., а її автор ПРишляк М. Б. заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.11 – релігієзнавство.

Доктор філософських наук,
доцент кафедри філософії та культурології
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
ШКРІБЛЯК Микола Васильович

Підпис *Шкрібляка М.В.* засвідчую
Учений секретар Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
Лубовська Н.О.
" *Ю* " *квітень* *2013*

